

Głosik, Jerzy

Komunikat o poszukiwaniach archeologicznych w okolicach jeziora Śniardwy w 1968 r.

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 671-672

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JERZY GŁOSIK

KOMUNIKAT O POSZUKIWANIACH ARCHEOLOGICZNYCH
W OKOLICACH JEZIORA ŚNIARDWY W 1968 R.

W okresie od 9 do 21 września 1968 r. przeprowadziłem wraz z grupą studentów badania powierzchniowe i weryfikacyjne na południowych obszarach krainy Wielkich Jezior Mazurskich z upoważnienia Konserwatora Zabytków w Olsztynie.

W następujących miejscowościach zlokalizowane zostały różne stanowiska archeologiczne:

1. Leśniczówka „Lipnik”, gromada Wejsuny, pow. piski, cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego II/III wiek, odkryte w 1961 r., przez leśniczego Józefa Howorka, na oddziale 14, przy sadzeniu drzewek. Cmentarzysko położone jest na niewielkim wzniesieniu około 700 m na południe od jeziora Śniardwy i na południowy zachód od wioski Niedźwiedzi Róg.

2. Niedźwiedzie, gromada Pisz, pow. piski, stan. I — osada z wczesnego okresu epoki żelaza, położona na niskim tarasie nadzalewowym, przy osuszonej grobli. Stan. II — osada z wczesnego średniowiecza, wyróżniona na wysokim lewym brzegu Pisy, w obrębie pola Anny Miynarczyk. Duże skupisko ceramiki z XII—XIII wieku, wystąpiło również w rzece.

3. Ostrów, gromada Skomack Wielki, pow. eicki, stan. I — osada z wczesnego okresu żelaza, położona na stoku niskiego tarasu, niemal na poziomie bagiennych łąk, na wysokości największego zawężenia jeziora Orzysz. Stan. II — osada z wczesnego okresu żelaza (i pozostałości osadnictwa z okresów późniejszych), usytuowana wśród podmokłych łąk, po północnej stronie jeziora Orzysz, nisko na skłonie wzniesienia. Pola PGR „Ostrów”.

4. Orzysz — okolice, gromada loco, powiat piski, stan. I — neolityczne obozowisko ludności tzw. ceramiki dołkowo-grzebykowej, wyróżnione na jednej z rozwianych wydm piaszczystych pod okolicznym lasem, na odcinku pomiędzy jeziorem Sajno a torami kolejowymi prowadzącymi do stacji Orzysz.

5. Suchy Róg, gromada Dąbrówka, pow. piski, stan. I — rozległa osada „mieszana” kulturowo, z przewagą elementów z wczesnego żelaza, położona nisko u podnóża rozległego wzgórza morenowego, na skłonie otoczonym podmokłymi łąkami, nad południowym brzegiem jeziora Tuchlin. Stan. II — osada z wczesnej epoki żelaza, położona na przeciwnym skłonie tego wzgórza, po tej samej stronie jeziora Tuchlin, co stan. I (około 300 m ku wschodowi).

6. Szeroki Ostrów (wyspa na jeziorze Śniardwy), gromada Szczechy Wielkie, pow. piski, stan. I — znajduje się na terenie żwirowni, położonej

przy grobli na wyspie, z miejscowych odkrywek (piasek żwirowaty) pochodzi ceramika z wczesnej epoki żelaza i wczesnego średniowiecza.

7. Wygryny, gromada Ukta, pow. mrągowski, stan. I — skupiska osadnicze z okresu wczesnego żelaza i późniejsze, na obszarze suchej kępy, nad jeziorem o tej samej nazwie, przy cmentarzu obok drogi prowadzącej z Wygryn do szosy Ukta — Ruciane-Nida. Pole Józefa Szmigieła z Wygryn.

8. Zdory, gromada Szczechy Wielkie, pow. piski, stan. I — wielokulturowe skupisko osadnicze, głównie ceramika lateńsko-rzymska, na polu Mikołaja Zejdka, około 75 m na lewo od drogi ze Zdorów na Szeroki Ostrów. Stan. II — przypuszczalne cmentarzysko „lateńsko-rzymskie”, tzw. „płaszcz kamienne”, stwierdzone na polu sołtysa, przy drodze prowadzącej ze Zdorów na Szeroki Ostrów.

Poza tym stwierdzono luźne pozostałości osadnictwa starożytnego.

1. Dybowo, gromada Mikołajki, pow. mrągowski. Na terenie Stacji Uprawy Roślin luźne znaleziska ceramiki średniowiecznej.

2. Grzegorz, gromada Orzysz, pow. piski, na polu Stanisława Baliszewskiego, blisko szkoły, około 120 m od szosy Orzysz — Mikołajki, luźne znaleziska ceramiki wczesnośredniowiecznej i późniejszej.

3. Jagodno, gromada Pisz, pow. piski, na polu sołtysa z Jagodnego, nikłe ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego.

4. Kumielsk, gromada loco, pow. piski, na okolicznych polach natrafiono na luźne skorupy neolityczne kultury pucharów lejkowatych i późniejsze.

5. Nowe Guty, gromada Orzysz, pow. piski, ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego i nowożytnego.

6. Okartowo, gromada Orzysz, pow. piski, oryginalny nóż krzemienisty, wykonany na małym wzorze, z precyzyjnie załuskanyimi krawędziami z miedziowego surowca tzw. bałtyckiego. Zabytek znaleziony na polu Juliana Żydka blisko szkoły, pochodzi z końca środkowej epoki kamiennej (mezolit).

7. Skomack Wielki, gromada loco, pow. elcki, ślady osadnictwa starożytnego, głównie wczesnośredniowiecznego, stwierdzone zostały na zboczu wzniesienia opadającego do jeziora Orzysz.

8. Szczechy Wielkie, gromada loco, pow. piski, pozostałości osadnictwa z wczesnej epoki żelaza, jak też późniejsze łącznie z nowożytnymi, wystąpiły na polu Władysława Dembowskiego, około 400 m od wsi przy drodze do Zdorów.

Następnie przeprowadzono weryfikacje większych obiektów terenowych, np. Ostrów (jak uprzednio) — osada nawodna palowa nad jeziorem Orzysz z wczesnej epoki żelaza (stanowisko znane w literaturze archeologicznej), tzw. „grodzisko”, przy zabudowaniach PGR „Ostrów” (ceramika średniowieczna i nowożytna); Skomack Wielki (jak uprzednio) — duża góra zwana grodziskiem, usytuowana w centrum rozległej wsi (znaleziska średniowieczne); Szeroki Ostrów (na jeziorze Śniardwy), regularne prostokątne wzniesienie, w północnej partii wyspy (brak znalezisk archeologicznych), przypuszczalnie pozostałość po krzyżackim gródkiem strażniczym; Zdory (jak uprzednio), tzw. „zameczysko”, położone nad jeziorem Śniardwy (nie wykazało znalezisk).

Pewne dane o znaleziskach archeologicznych uzyskano od miejscowej ludności: Kończewo, gromada Wejsuny, pow. piski — informacja E. Biela wskiego, kierownika szkoły w Wejsunach, o cmentarzysku szkieletowym (wczesnośredniowiecznym?), w pobliskim lesie; Mojtyny, gromada loco, pow. mrągowski, dane o cmentarzysku ciałopalnym „rzymskim” (bad. prof. Peizera przed sześćdziesięciu laty — publikacja), od starych Mazurów.